



Przysięga wojsk markiza de la Romana, mal. Manuel Castellano

W przededniu wybuchu wojny armia hiszpańska liczyła teoretycznie 131 tysięcy żołnierzy. Była ona armią zawodową opartą na zaciągu ochotniczym. Czynniki, które najczęściej przesądzały o podjęciu decyzji o zaciągnięciu się, stanowiły kwestie ekonomiczne. Kiedy brakowało ochotników, zarządzano pobór – do wojska trafiał co piąty poborowy. Rozbudowany system zwolnień i wyłączeń dla szlachty i mieszczan powodował, że poborowymi byli prawie wyłącznie chłopcy. Korpus oficerski został podzielony na trzy grupy: większość pochodziła ze szlachty lub bogatego mieszczaństwa, a patenty oficerskie i promocje na kolejne stopnie (do rangi pułkownika włącznie) kupiła. Druga grupa to faworyci M. Godoya, faktycznego władcy

Hiszpanii. Przygotowanie zawodowe tych grup stało na niskim poziomie (w Hiszpanii była tylko jedna szkoła oficerska). Trzecią grupę stanowili byli podoficerowie z kilkunastoletnim nieraz stażem. Posiadali oni dużą wiedzę praktyczną, ale brakowało im wiedzy teoretycznej. Jako ludzie z plebsu nie mogli awansować powyżej rangi kapitana i byli co najwyżej dowódcami batalionów.

Armia hiszpańska składała się z czterech rodzajów broni: piechoty, kawalerii, artylerii i wojsk inżynieryjnych.

Piechota

Podstawową jednostką organizacyjną w piechocie liniowej był pułk dowodzony przez pułkownika lub podpułkownika. Istniały 34 pułki hiszpańskie, 6 najemnych pułków szwajcarskich, 1 najemny pułk neapolitański oraz 3 pułki złożone z Irlandczyków (potomków emigrantów, którzy osiedlili się w Hiszpanii na przełomie XVII i XVIII w.). Pułk składał się z trzech batalionów po cztery kompanie w każdym. W pierwszym batalionie dwie kompanie nosiły miano kompanii grenadierskich, a pozostałe dwie określano jako fizylierskie. W drugim i trzecim batalionie były po cztery kompanie fizyliarów. W skład każdej kompanii wchodziło etatowo 3 oficerów (kapitan, porucznik, podporucznik), 24 podoficerów oraz 164 żołnierzy. Oprócz żołnierzy liniowych pułk posiadał sztab (w jego skład wchodził m. in. kapelan), drużynę saperów, sekcję medyczną (chirurg i felczerzy), orkiestrę, której członkowie w czasie walki pełnili rolę noszowych, oraz pododdział taborowy. Etatowo regiment miał siłę około 2600 żołnierzy i oficerów. W praktyce stany były jednak dużo niższe. Szacuje się, że na początku 1808 r. w piechocie liniowej było tylko 59 000 żołnierzy. Praktycznie żaden regiment nie wystąpił w polu w pełnym, trzybatalionowym składzie. Większość wystawiła do działań bojowych dwa bataliony, a kilka regimentów było reprezentowanych tylko przez pojedynczy batalion. Pułki, z wyjątkiem szwajcarskich, w okresie pokoju łączono w brygady (po 4-5 regimentów). W 1808 r. istniało 8 brygad.

Lekką piechotę tworzyło 12 batalionów po 1300 oficerów i żołnierzy w każdym. Organizacyjnie batalion lekki składał się z sześciu kompanii. Kompania liczyła 6 oficerów, 25 podoficerów i 175 żołnierzy. Oprócz żołnierzy liniowych batalion posiadał sztab (w jego skład wchodził m. in. kapelan), sekcję medyczną (chirurg i felczerzy) oraz pododdział taborowy.

Ubiorem hiszpańskiej piechoty liniowej była biała kurtka mundurowa oraz takiego koloru spodnie. Pułki odróżniały się kolorem wyłogów, kołnierzy i mankietów. Nakrycie głowy stanowiły bikorny, a u grenadierów wysokie futrzane bermyce z niedźwiedziej skóry.

Lekka piechota nosiła mundury granatowe, zielone, brązowe lub szare, a spodnie białe. Oficerowie i podoficerowie mieli z reguły mundur w odmiennym kolorze niż szeregowcy. Głowy żołnierzy chroniły czapki lub (częściej) skórzane kaski (o kształcie zbliżonym do angielskiego tzw. hełmu Tarletona). Szeregowcy lekkiej piechoty zamiast butów nosili sandały.



Obrona koszarów artylerii Monteleón w Madrycie przez oddziały pod dowództwem Luísa Daoiz (1767-1808) i Pedro Velarde (1779-1808), mal. Joaquín Sorolla y Bastida

Uzbrojeniem piechoty hiszpańskiej był muszkiet skałkowy wzoru M1757 oraz jego zmodyfikowana i skrócona odmiana z 1789 r. W 1807 r. powstał nowy model muszkietu, ale nie zdążono go wprowadzić do uzbrojenia przed wybuchem wojny. Oprócz broni palnej każdy

Żołnierz dysponował trójgraniastym bagnetem kłującym. Grenadierzy byli dodatkowo wyposażeni w szable. Jedyną regulaminową broń oficerów stanowiła szabla lub pałasz. Większość oficerów w trakcie działań wojennych wyposażała się w 1 lub 2 pistolety skałkowe. Generalnie broń piechoty wzorowano na modelach francuskich, ale jej wykonanie było dużo gorsze.

Wyszkolenie piechoty zależało od regulaminu regimentu. Generalnie przygotowano żołnierzy do prowadzenia walki ogniowej, ale poszczególne pułki stosowały różne metody szkoleniowe: część kładła nacisk na szybkostrzelność, a część na celność ognia. W praktyce okazało się, że Hiszpanie strzelali gorzej od Francuzów (np. otwierano ogień na zbyt dużą odległość, co powodowało jego nieskuteczność). Również wyszkolenie do walki wręcz nie stało na przyzwoitym poziomie.

Podstawowym szykiem bojowym hiszpańskiej piechoty liniowej była – zgodnie z XVIII-wieczną taktyką – linia. Z uwagi na fakt, że każdy regiment miał inny regulamin, jego żołnierze ustawiali się w linii 3 lub 4-szeregowej. Przeciwno kawalerii batalion formował się w czworobok. Lekka piechota walczyła w tyralierze. Także w większości regimentów liniowych regulaminy przewidywały możliwość ubezpieczenia szyku bojowego przez tyralierę sformowaną z żołnierzy wydzielonych z poszczególnych kompanii fizylierskich.

Kawaleria

Kawaleria składała się z 12 pułków ciężkiej jazdy, 8 pułków dragońskich (zaliczanych do jazdy liniowej, ale w praktyce będących lekką kawalerią), 2 pułków strzelców konnych i 2 pułków huzarów. Pułk kawalerii tworzyło pięć szwadronów po dwie kompanie. W skład kompanii wchodziło 57 konnych żołnierzy: kapitan, porucznik, chorąży, starszy sierżant, dwóch sierżantów, ośmiu kaprali, trębacz, czterech karabinierów (elitarni żołnierze) i 38 szeregowców. Ponadto w każdej kompanii było 13 pieszych żołnierzy. Łącznie z dowództwem i pododdziałem służby pomocniczej (lekarz, intendent, kowal, podkuwacz) pułk liczył 750 żołnierzy i oficerów. Stany faktyczne były jednak niższe: w 1808 r. w całej kawalerii służyło 14 400 żołnierzy dysponujących 9500 koni. Kawaleria dzieliła się na ciężką i lekką. Podział ten wynikał z odmiennego przeznaczenia taktycznego obu rodzajów jazdy. Jednostki ciężkiej kawalerii miały być w założeniu wykorzystywane do przełamywania szyków przeciwnika, natomiast lekka kawaleria oprócz udziału w bitwach wykonywać miała zadania rozpoznawcze i osłonowe. W praktyce oba rodzaje jazdy realizowały te same zadania taktyczne.

Umundurowanie ciężkiej jazdy stanowiły kurtki koloru niebieskiego i białe spodnie, a dragoni nosili mundury w kolorze żółtym. Pułki odróżniały się kolorem wyłogów, kołnierzy i mankietów. Nakrycie głowy stanowiły bikorny. Strzelcy konni mieli mundury zielone, a regimenty huzarów błękitne i zielone (dolmany i spodnie). Głowy ochraniały im XVIII-wiecznego wzoru czaka.

Żołnierz ciężkiej kawalerii był uzbrojony w pałasz, karabinek i parę pistoletów. Dragon miał szablę dragońską, muszkiet dragoński i parę pistoletów, a żołnierz lekkiej jazdy dysponował szablą, karabinkiem i parą pistoletów. Oficerowie i podoficerowie nie posiadali długiej broni palnej. W praktyce około 40% żołnierzy także nie miało muszkietów lub karabinków.

Armia hiszpańska w 1808 roku

Wpisany przez Paweł Zatryb

środa, 09 września 2020 07:43 - Poprawiony wtorek, 02 kwietnia 2024 18:16

Szykiem manewrowym kawalerii była kolumna kompanii lub szwadronów. Walczono w szyku rozwiniętym, którym była dwulinia. W walce indywidualnej stosowano szyk rozproszony. Regulamin kawalerii zakładał, że podstawową taktyką jazdy jest szarża na białą broń. Karabinkami lub pistoletami posługiwano się zazwyczaj w walce indywidualnej. Hiszpańska kawaleria uchodziła powszechnie za słabo wyszkoloną i posiadającą miernej jakości konie.



Załadunek oddziałów markiza de la Romana, mal. Juan Rodríguez Jiménez

Artyleria

Artyleria dzieliła się na polową oraz garnizonową. W skład artylerii polowej wchodziły cztery pułki, każdy w składzie dwóch batalionów. Batalion tworzyło pięć kompanii (baterii) – cztery piesze i jedna konna. Oprócz tego istniało 15 kompanii fortecznych, 5 kompanii inwalidów i 4 kompanie milicji (wszystkie te formacje zaliczano do artylerii garnizonowej). Bateria składała się teoretycznie z 6 dział (proporcje między armatami a haubicami nie były odgórnie określone), ale w praktyce liczyła tylko 4 sztuki. Problemem był nie tylko brak dział, ale także koni i mułów do zaprzęgów (np. w maju 1808 r. na 216 dział polowych posiadano tylko 400 zwierząt pociagowych). Hiszpanie dysponowali sprzętem systemu Gribeauvala, a więc armatami 4-, 8-, 12-, 16- oraz 24-funtowymi, 8-calowymi haubicami i 8-, 10- oraz 12-calowymi moździerzami. Indywidualne uzbrojenie artylerzystów pieszych stanowił muszkiet dragoński i szabla – tasak artylerii. Podoficerowie i oficerowie mieli szable (często także pistolety skałkowe). Obsługi baterii konnych były uzbrojone jak lekka kawaleria. Umundurowane (kurtki, spodnie) było w kolorze granatowym z różnobarwnymi dodatkami wyróżniającymi poszczególne formacje oraz jednostki. Głowy ochraniały bikorny. Poziom fachowy oficerów i podoficerów artylerii był w porównaniu z innymi rodzajami broni wysoki. Do służby w artylerii wybierano najlepszych spośród zgłaszających się ochotników, stąd też poziom intelektualny szeregowców stał wyżej niż w innych rodzajach broni, co z kolei nie pozostawało bez wpływu na wyszkolenie tej formacji. Ogółem w jednostkach artylerii służyło około 6500 żołnierzy.

Inne formacje

Wojska inżynieryjne stanowił pułk saperów i minerów. Był on zorganizowany w dwa bataliony po pięć kompanii (cztery saperów i jedna minerów). Kompania składała się z 5 oficerów oraz 120 podoficerów i żołnierzy. Umundurowane (kurtki, spodnie) było w kolorze granatowym, a uzbrojenie analogiczne jak w przypadku artylerzystów z baterii pieszych. Stan faktyczny pułku wynosił około 1000 żołnierzy.

Oprócz wojsk liniowych w armii hiszpańskiej istniały także formacje gwardyjskie liczące około 5000 żołnierzy.

Piechota gwardii składała się z dwóch pułków: Gwardii Hiszpańskiej i Gwardii Walońskiej. Każdy z pułków miał 3 bataliony po 6 kompanii fizylierskich i 1 grenadierskiej. Kompania grenadierów liczyła 100 żołnierzy, a fizylierska 50. Umundurowanie (kurtki, spodnie) było w kolorze granatowym z różnobarwnymi dodatkami wyróżniającymi poszczególne formacje oraz bataliony. Głowy gwardzistów ochraniały bikorny.

Jednostką reprezentacyjną gwardii pieszej była 100-osobowa kompania halabardników. Rekrutowano do niej wysłużonych żołnierzy formacji gwardyjskich.

Kawaleria gwardii to trzy kompanie Gwardii Przybocznej (Hiszpańska, Włoska i Amerykańska, kompania Flamandzka została rozwiązana w 1803 r.). Każda kompania liczyła 180 żołnierzy. Do Gwardii Przybocznej rekrutowano wyłącznie szlachciców. Była to w praktyce szkoła kadr oficerskich dla jednostek kawalerii liniowej. W przypadku przejścia do „zwykłej” kawalerii

Armia hiszpańska w 1808 roku

Wpisany przez Paweł Zatryb

środa, 09 września 2020 07:43 - Poprawiony wtorek, 02 kwietnia 2024 18:16

oficerom przysługiwała ranga pułkownika, podoficerom kapitana lub porucznika, a żołnierzom chorążego.

Drugą jednostką kawalerii gwardii był pułk Królewskich Karabinierów. Składał się z czterech szwadronów po 276 żołnierzy. Uzbrojenie i wyposażenie żołnierzy Gwardii Przybocznej i Karabinierów było analogiczne jak jednostek ciężkiej jazdy, a kolorem munduru był ciemnoniebieski.



Kapitulacja pod Bailén, mal. José Casado del Alisal

Istniała także formacja lekkiej jazdy przez część autorów określana błędnie jako Pułk Huzarów Gwardii. W rzeczywistości były to szwadron huzarów i szwadron strzelców konnych (po 276 żołnierzy). Uzbrojenie, wyposażenie i umundurowanie przedstawiało się analogicznie jak jednostek lekkiej jazdy.

Artyleria gwardii to 8-działowa bateria konna (armaty 4-funtowe). Umundurowanie, uzbrojenie i wyposażenie jak u artylerzystów konnych wojsk liniowych. Jedyną różnicą było to, że artylerzyści gwardii nosili zamiast bikornów hełmy Tarletona.

Uzupełnienie wojsk regularnych stanowiły formacje Milicji Prowincjonalnej, Milicji Miejskiej, Niezależne Kompanie, Teksańscy Tercios i Korpus Weteranów.

Milicja Prowincjonalna składała się z 42 jednobatalionowych pułków utworzonych na terenie Hiszpanii kontynentalnej, dwubatalionowego pułku na Majorce oraz samodzielnego batalionu na Wyspach Kanaryjskich. Istniały także 4 pułki (po dwa bataliony) grenadierów milicji. Pułki prowincjonalne tworzone na zasadzie terytorialnej i nosiły one nazwy okręgów, w których je sformowano, np. Burgos. Batalion był złożony z 4 kompanii po 250 żołnierzy. W praktyce liczył maksymalnie około 550 ludzi, a liczbę milicjantów w 1808 r. ocenia się na 30 tysięcy.

Milicja Miejska złożona była ze 114 kompanii stacjonujących w miastach na terenie całej Hiszpanii. Etatowo każda liczyła 250 żołnierzy.

Niezależne Kompanie w liczbie 21 były formacjami lekkiej piechoty strzegącymi śródziemnomorskiego wybrzeża Hiszpanii przed atakami berberyjskich piratów. Stacjonowały głównie w rejonie Grenady, a także w enklawie Ceuty na wybrzeżu afrykańskim. Jako ciekawostkę można podać informację o istnieniu na terenie Ceuty Niezależnej Kompanii Kawaleryjskiej uzbrojonej w lance.

Teksańscy Tercios to formacja utworzona początkowo do obrony Teksasu, a po 1804 r. przeniesiona do Hiszpanii. Stacjonowała ona w Kadyksie. Składała się z 4 trzykompanijnych batalionów lekkiej piechoty oraz czterech dywizjonów kawalerii lekkiej (po trzy kompanie). Część żołnierzy Tercios wzięła udział w bitwie pod Baylen (Bailén). W sierpniu 1808 r. z „Teksańczyków” sformowano dwa bataliony lekkiej piechoty.

Korpus Weteranów tworzyli wysłużeni żołnierze nienadający się już do służby czynnej. Liczył on 41 kompanii rozrzuconych po całej Hiszpanii. Część żołnierzy wzięła udział w walkach z Francuzami (szczególnie w obronie twierdz i miast).

Literatura

R. Bielecki, *Samosierra 1808*, Warszawa 1989

R. Chartrand, *Spanish Army of the Napoleonic Wars 1793 – 1808 (1)*, Londyn 1998

P. Gawron, *Bitwa pod Talavera de la Reyna 27-28 lipca 1809*, Zabrze 2004

W. Bowen, J. Alvarez, *A Military History of Spain: From the Napoleonic Era to the Spanish Civil War*, Solihull 1989

Armia hiszpańska w 1808 roku

Wpisany przez Paweł Zatryb

środa, 09 września 2020 07:43 - Poprawiony wtorek, 02 kwietnia 2024 18:16

A. Karre, *Spanish Army 1492 – 1815*, Solihull 1999

[Dyskusja o artykule na FORUM STRATEGIE](#)

Autor: *Paweł Zatryb*

Zdjęcia: internet

Opublikowano 09.09.2020 r.